

Přispívají měnící se požadavky na kvalifikaci
vzdělavatelů v odborném vzdělávání ke zvýšení
kvality tohoto vzdělávání?

12. setkání členů partnerské sítě TTnet ČR

Konference se konala 18. – 19. dubna 2012 v Kostelci nad Černými lesy

Editorka: Hana Čiháková

NÚV. Přispívají měnící se požadavky na kvalifikaci vzdělavatelů v odborném vzdělávání ke zvýšení kvality tohoto vzdělávání? : sborník příspěvků z 12. konference partnerství TTnet ČR : konference se konala 18. – 19. dubna 2012 v Kostelci nad Černými lesy. Editorka Hana Čiháková. Technická redakce: Anna Konopásková. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012.

ISBN 978-80-87652-62-6

Obsah

Předmluva <i>Hana Čiháková</i>	3
Implementace podnikatelské výchovy v ČR <i>Václav Hofman</i>	4
Výsledky, výstupy a novinky projektu Kurikulum S <i>Martina Kaňáková</i>	8
Učitelé odborného výcviku <i>Josef Lancoš</i>	11
Přínosy zahraničních mobilit a jejich možný vliv v oblastech odborného vzdělávání <i>Dana Linkeschová</i>	12
Mohou požadavky na kvalifikaci učitelů ovlivnit výsledky vyučovacího procesu? <i>Miloslav Rotport</i>	17
Příprava učitelů pro realizaci požadavků RVP na středních odborných školách <i>Berta Rychlíková</i>	21

Vážení čtenáři,

otevíráte sborník příspěvků ze setkání členů partnerské sítě TTnet ČR. Účastníci setkání hledali odpověď na otázku, zda mění se požadavky na kvalifikaci vzdělavatelů v odborném vzdělávání přispívají ke zvýšení kvality tohoto vzdělávání.

Vzdělávání učitelů odborných předmětů má vždy dvě složky: odbornou a pedagogickou. Těžko říci, která z nich je důležitější. K čemu je učiteli dokonalá znalost vyučovaného oboru, nedokáže-li žákům předat své znalosti, dovednosti a v ideálním případě i svůj zápal pro zvolený obor. K tomu ovšem potřebuje mít znalosti z pedagogiky, pedagogické psychologie a podobných disciplín, které se sice nevyvíjejí tak rychle jako třeba strojírenské obory z příspěvku Doc. Ing. Berty Rychlíkové, CSc., k některým změnám však dochází, například v současné době v souvislosti s tvorbou školních vzdělávacích programů. Na Ostravské univerzitě se mohou učitelé připravovat ve dvoustupňovém kombinovaném studiu již od roku 2000 a také toho rádi využívají.

Má-li se posuzovat kvalifikace ve vzdělávání učitelů, je třeba nejprve stanovit měřítko, podle nichž lze tuto kvalifikaci posuzovat. To však neznamená, že máme vyhráno, protože, jak v závěru svého příspěvku uvádí Doc. Ing. Miloslav Rotport, CSc.: „Současné požadavky na kvalifikaci učitelů odborných předmětů zajišťují získání formální kvalifikace, ale automaticky nemohou zajistit potřebnou úroveň kvalifikace reálné.“

Zahraniční zkušenosti se hodí snad v každém povolání, pro učitele jsou však velmi důležité, protože jen tak může rozšířit obzory svých žáků a motivovat je k tomu, aby se také vydali do světa. Jak uvádí ve svém příspěvku PdDr. Dana Linkeschová, CSc. mezinárodní zkušenost by měla být jednou z kvalit pedagogických pracovníků.

Mezinárodní zkušenosti v dnešním globálním světě úzce souvisejí s podnikatelskou výchovou, se kterou se můžete podrobně seznámit v příspěvku Ing. Václava Hofmana. Ten charakterizuje podnikavost jako „tvořivost, inovativní přístup či schopnost nést rizika a plánovat i řídit projekty“.

O problémech učitelů odborného výcviku pojednává příspěvek Bc. Josefa Lancoše. Tito učitelé často formují své žáky nejen po odborné stránce, ovlivňují jejich postoj ke zvolené profesi i k životu svým vlastním příkladem. Požadavky na stupeň vzdělání učitelů odborného výcviku se často mění a v současné době k tomu přistupuje i nejistota zaměstnání vyplývající z toho, že na střední školy vstupují slabší ročníky, takže ve středních odborných školách je málo žáků. Přehledné první třídy základních škol však ukazují, že tato situace se za několik let změní.

Mgr. Martina Kaňáková ve svém příspěvku rekapituluje průběh tříletého národního projektu Kurikulum S, který pomáhal školám a učitelům se zaváděním školních vzdělávacích programů v odborném vzdělávání.

Doufám, že si v tomto sborníku každý z vás najde aspoň jeden příspěvek, který pro něj bude zajímavý a užitečný. Proto je tady.

Malá technická poznámka na závěr. Odkazy na webové stránky jsou z grafických důvodů psány velmi malým písmem. Radíme proto čtenářům, kteří mají v ruce papírový výtisk sborníků, aby v případě zájmu o některý z odkazů zadali do počítače internetovou adresu ze zadní strany obálky. Tam najdou sborník v elektronické podobě s funkčními odkazy – stačí kliknout.

Ing. Hana Čiháková, Ph.D.
koordinátorka partnerství TTnet ČR

Implementace podnikatelské výchovy v ČR

Václav Hofman

Abstrakt: Příspěvek pojednává o vhodné cestě k zavedení podnikatelské výchovy do běžné výuky na školách. V České republice konstatuje tendenci k zavádění této výuky v rámci cílů širší strategie celoživotního učení anebo probíhající reformy národního kurikula. Rovněž zmiňuje rostoucí potřebu nových vyučujících podnikatelství v nadcházejících letech.

Klíčová slova: podnikavost, vzdělávání, fiktivní firma, národní kurikulum, vyučující.

Abstract: The paper investigates the ideal way of linking entrepreneurship education to regular education in schools. In the Czech Republic, entrepreneurship education tends either to be an objective within a broader strategy for lifelong learning or to be part of a reform of the national curriculum. Certain need of many new teachers on entrepreneurship in the coming years is also mentioned.

Keywords: entrepreneurship, education, Junior Enterprise, national curriculum, teachers.

Úvod

V současné hospodářské pedagogice nachází své místo tzv. výchova k podnikavosti. Jejím cílem, především v členských zemích EU, je pěstění schopností a kompetencí souvisejících s individuálním podnikáním občanů. Především jde o tvořivost, inovativní přístup či schopnost nést rizika a plánovat i řídit projekty. Na druhé straně svůj smysl spatřuje ve změně postojů k podnikání jako takovému se všemi sociálními, obchodními i politickými aspekty, zejména ve východoevropských reprivatizovaných ekonomikách. Úzce souvisí s kurikulární reformou a finanční gramotností. V podmínkách ČR navazuje na tradici výuky fiktivních firem. Úlohu akademických pracovišť spatřuje příspěvek v zaměření pedagogického výzkumu směrem k naplnění těchto cílů, návazně na stanovení náplně kurzů výchovy k podnikavosti. Uzavírá osobnostním profilem vhodného pedagoga k takové výuce.

Podnikavost jako pojem

Podnikavost znamená schopnost jedince převádět myšlenky do praxe, což předpokládá tvořivost, inovativní přístup a schopnost nést rizika i plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů. (Katz, 2003) To je přínosné pro všechny v jejich každodenním životě doma i ve společnosti, zaměstnancům to pomáhá pochopit souvislosti jejich práce, umožňuje jim to chopit se příležitostí a je to základem pro podnikatele zabývající se sociálními nebo obchodními činnostmi.

Člověk a svět práce

Dané problematice se lze věnovat například v rámci vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce*. Obsah učiva je možné zařadit do výuky jako uplatnění tematických okruhů stávajících oborů (kterým může být zvýšena hodinová dotace využitím disponibilních hodin), využít projektového vyučování, organizovat besedy nebo exkurze atp. Hodinová dotace ve smyslu navýšení hodin vyčleněných pro tuto vzdělávací oblast není žádána.

Výchovu k podnikavosti je možné integrovat do několika vzdělávacích oborů (obsahově blízkými předměty

jsou např. občanská výchova, rodinná výchova, praktické činnosti). Celým tématem profesního a kariérového poradenství se prolínají průřezová témata, konkrétně *Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova*. Konkrétní realizace kariérového a profesního poradenství záleží přímo na řediteli školy. V rámci tematického plánu může ředitel využít nabídky mnoha externích organizací a poraden.

Klíčové kompetence a průřezová témata

V rámci této problematiky jsou u každého žáka rozvíjeny klíčové kompetence. V souvislosti s níže popsanými aktivitami žák využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření; orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl, riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení (pracovní); kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí (k řešení problémů); využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi (komunikativní); vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty (sociální a personální); chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu (občanské).

Rozvíjení podnikavosti úzce souvisí se vzdělávacím obsahem několika vzdělávacích oblastí, s klíčovými kompetencemi i průřezovými tématy. Výchova k podnikavosti by měla žákům napomoci k seznámení se s trhem práce, s ekonomickou a hospodářskou sférou, takřka „na vlastní kůži“ zažít existenci firmy od založe-

ní až po její likvidaci, účinně komunikovat a řešit problémy, smysluplně využívat ICT i cizí jazyky. Výchova budoucích podnikatelů by měla ve svých důsledcích přispět ke snižování nezaměstnanosti a k růstu konkurenceschopnosti České republiky.

Školní kurikulum a výchova k podnikavosti

V České republice se doposud věnovala pozornost výchově k podnikavosti pouze na středních školách s ekonomickým zaměřením. Žáci těchto škol zakládali tzv. fiktivní firmy, které se od reálných lišily pouze tím, že v nich nedocházelo ke skutečnému pohybu zboží a peněz. Novou prioritou evropské společnosti zaměřené na zvyšování konkurenceschopnosti je uplatnění výchovy k podnikavosti ve všeobecném vzdělávání.

Výchově k podnikavosti je třeba věnovat maximální pozornost již od základní školy. Žáci získají představy o svém možném budoucím zaměření a zároveň se rozvíjejí jejich klíčové kompetence i další dovednosti. Výchova k podnikavosti má napomoci zejména:

- ke zvýšení samostatnosti v práci žáků;
- k rozvoji schopnosti komunikace, spolupráce a prezentace výsledků;
- k aplikaci teoretických vědomostí při řešení praktických úloh v jednotlivých odděleních firmy;
- k získání schopností orientovat se v hospodářské praxi a pohotově reagovat;
- k rozvoji jazykových znalostí (prostřednictvím komunikace se zahraničními fiktivními firmami);
- k získání pocitu zodpovědnosti za vlastní práci.

Výchovu k podnikavosti je možné do školního kurikula zařadit ve formě volitelného předmětu, ale také projektu. Na základní škole i na gymnáziu výchova k podnikavosti velmi úzce souvisí s rozvojem klíčových kompetencí. Žáci zakládají fiktivní firmy na základě vlastního zájmu (není vhodné, aby v jedné firmě působilo více skupin žáků). Aby žáci získali lepší představu o práci firmy, je dobré navázat kontakt se skutečnou firmou, jejíž činnost by mohli do určité míry kopírovat. Skutečná firma může rovněž zajistit sponzoring fiktivní firmy, tedy poskytnout finanční prostředky tam, kde vznikají fiktivní firmě skutečné náklady (poštovné, telefonní poplatky, případný nájem za provozní prostory...). Fiktivní firma může na oplátku zajišťovat skutečné firmě reklamu.

Zahraniční zkušenost s výukou

Ve většině evropských zemí mají vzdělávací programy obsáhlé cíle a obsahují předměty, ve kterých by bylo možné podnikání vyučovat (například společenská a ekonomická studia, zeměpis apod.). Realizace však často závisí na iniciativě škol a učitelů a na podpoře místních podnikatelských kruhů. V několika členských

státech je praktická zkušenost s podnikáním začleněna do zavedených předmětů. Programy mohou být speciálně zaměřeny na podnikání v praxi, například s využitím podniků řízených studenty. Specifická odborná příprava zaměřená na to, jak založit podnik, může být zvláště účinná v rámci středního odborného vzdělávání (úvodního odborného vzdělávání), jelikož studenti jsou již před vstupem do pracovního života a samostatně výdělečná činnost by pro ně mohla představovat výhodnou možnost. S výjimkou některých zemí (např. těch, ve kterých je dobře rozvinutý systém učňovského vzdělávání) však v mnoha případech opravdová orientace na podnikání schází, neboť se za hlavní cíl považuje odborná příprava kvalifikovaných pracovníků.

Lisabonská strategie

V únoru 2005 navrhla Komise obnovení Lisabonské strategie se zaměřením úsilí Evropské unie na dva hlavní úkoly – zajistit vyšší a trvalý růst a větší počet lepších pracovních míst. Nové partnerství pro růst a zaměstnanost zdůrazňuje význam podpory podnikatelské kultury a prostředí, jež je příznivé pro malé a střední podniky.

Schopnost hospodářství úspěšně konkurovat a růst závisí na udržování rovnováhy podnikového fondu prostřednictvím podpory zakládání většího množství podniků a řízení jejich převodu. Přestože HDP ovlivňuje i mnoho dalších faktorů, z výzkumu vyplývá, že mezi podnikáním a hospodářským růstem je pozitivní korelace, a to zejména v zemích s vysokými příjmy. K udržitelnému růstu založenému na inovaci a vynikající kvalitě je zapotřebí rostoucího počtu nových podniků, u kterých je pravděpodobné, že nabídnou větší počet lepších pracovních míst. Země vykazující větší nárůst podnikání často následně vykazují podstatnější snížení míry nezaměstnanosti. (Rozhodnutí 2000/819/ES)

Sociální systémy jsou navíc z důvodu ubývající pracovní síly pod zvyšujícím se tlakem. Jestliže si Evropa chce zdárně uchovat svůj sociální model, potřebuje vyšší hospodářský růst, více nových podniků, více podnikatelů, kteří budou ochotní pustit se do inovativního podnikání, a více rychle rostoucích malých a středních podniků.

Podnikání může rovněž povzbudit sociální soudržnost méně rozvinutých regionů a získání práce pro lidi, kteří jsou nezaměstnaní nebo znevýhodnění. Kromě toho může přispět k uvolnění ženského podnikatelského potenciálu, který je třeba teprve plně využít. Je nutné vytvořit příznivější společenské klima pro podnikání založené na integrovaném přístupu, jehož cílem by byla nejen změna smýšlení, ale i zlepšení schopností Evropanů a odstranění překážek, jež stojí v cestě zakládání nových podniků, převodům a růstu podniků.

Předchozí dokumenty Komise se věnovaly regulačním, daňovým a finančním překážkám. V únoru 2004 Komise přijala akční plán pro podnikání, který navrhoval horizontální opatření k vytvoření podpůrného rámce podnikatelské politiky. V listopadu byla zahájena integrovaná politika malých a středních podniků.

Přestože podnikání ovlivňují nejrůznější faktory, je třeba vzít v potaz i kulturní aspekty. Evropané se zdráhají chopit se příležitosti a pustit se do samostatné výdělečné činnosti či podnikání. Z výzkumu vyplývá, že podpora kultury (např. prostřednictvím vzdělávacích programů, propagačních kampaní atd.) vykazuje pozitivní souvislost s mírou podnikatelské činnosti v EU. Podpora podnikání mezi mladými lidmi je klíčovým prvkem Evropského paktu mládeže, který Evropská rada přijala v březnu 2005.

Možnosti pro výzkum na VŠ

V Evropě je jen malý počet kateder podnikání, přičemž je jich čtyřikrát méně než v USA. Výuka podnikání se navíc soustřeďuje především na studenty, kteří studují ekonomické či obchodní předměty; dostupnost uvedené výuky pro studenty jiných oborů je však omezená. Podnikání je stále především volitelným předmětem a často je nabízeno samostatně. Univerzity by měly začlenit podnikání do různých předmětů svých studijních programů, jelikož by to mohlo zvýšit hodnotu všech kurzů ukončených získáním akademického titulu. (Brockhaus, 2001) Za účelem vyřešení problému s nedostatkem specializovaných profesorů, by podnikání mělo být široce uznávané jako specializace doktorských programů.

Kompetence pedagogů podnikavosti

Pedagogové musejí mít pro výuku podnikání ty správné schopnosti a zkušenosti. Nejlepší způsob, jak toho dlouhodobě dosáhnout, je zařadit výuku podnikání do povinných programů počáteční odborné přípravy učitelů. Tvůrčí myšlení a inovace by měly být hlavním pilířem této odborné přípravy: vzdělávací prostředí by mělo apelovat na žákovu touhu experimentovat. Učitelé odborného vzdělávání a přípravy by měli mít znalosti, povědomí a dovednosti týkající se podnikání.

Učitelé by také měli být schopni zapojit se do průběžného a neustálého profesního rozvoje v oboru, a tak zajišťovat, že získané schopnosti nezastarají. (Čáp, Mareš, 2001)

Tento profesní rozvoj by mohl probíhat na odborné škole v rámci zvyšování kvalifikace při zaměstnání nebo externě u poskytovatelů odborné přípravy s kvalifikací pro výuku podnikání. K odborné přípravě učitelů by měli přispívat i skuteční podnikatelé a obchodníci.

Kompetenční model školitele vyjadřuje obecný model pro „profese napomáhající péči o člověka“ (Spencer, 1993).

Zahrnuje učitele všech stupňů vzdělávání, zdravotní sestry, lékaře, organizačně – účelové konzultanty, protialkoholické poradce. I když žádná z osobních kompetencí (sebeovládání, sebedůvěra, flexibilita, věrnost organizaci a další individuálně unikátní kompetence dospělého jedince jako přesné sebehodnocení a schopnost rozeznat vhodné zaměstnání) nebyla sama o sobě nejdůležitější, rejstřík osobních kompetencí zahrnuje asi čtvrtinu indikátorů chování žádoucího u profesionálů v oblasti péče o lidi. Oproti tomu v jiných generických modelech tento rejstřík představuje maximálně osminu celkového rozsahu; patří tedy k jednotkám nejmenším, nikoli největším. Takovýto důraz lze docela dobře ospravedlnit tím, že tito lidé používají vlastní osobnost, individuální reakce, postoje a názory coby nezbytné prostředky vykonávání vlastní práce. Zajímavé bylo v tomto případě zahrnutí manažerských kompetencí, tedy rozvíjení jiných, týmová práce a řízení, neboť žádná z pracovních funkcí ve vzorku neobsahovala oficiální manažerské povinnosti (vyřazena byla např. studie o dozoru zdravotního personálu). Svým způsobem učitelé, ošetrovatelé a poradci skutečně manažersky „řídí“ své studenty či pacienty. V modelu pro lékaře nebyly žádné manažerské indikátory. Rejstřík výkonnosti a aktivity se u profesí péče o člověka vyskytuje méně často než u profesí ostatních. Převládá požadavek univerzitního vzdělání školitelů, přičemž se standardní úrovní obecných znalostí a standardní úrovní znalostí specifických rozumí shoda s tímto stupněm vzdělání. Nadstandard je požadován, pokud jde o didaktiku a PC/ICT dovednosti. V případě psychologie, obecného přehledu o pracovním trhu a sociální práce, postačuje standardní úroveň znalostí. Znalost cizího jazyka by měla dosáhnout stupně B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Didaktika a PC/ICT dovednosti patří mezi relativně nejdůležitější tvrdé dovednosti školitelů. Podle názorů expertů by měli školitelé znát metody, které se týkají interakce mezi žákem a školitelem, alternativní metody vyučování a přípravy lekcí. (Sitná, 2009)

Kromě uvedených alternativ trvali experti rovněž na znalosti online vzdělávacích metod, metod rovnocenné síťové komunikace nebo metod učení a práce, které jsou využívány v průmyslových odvětvích. Pokud se týká psychologie, byla zdůrazněna znalost problematiky motivace, psychologie osobnosti a psychohygieny. Požadavky na měkké dovednosti školitelů jsou relativně vysoké. Nadstandardní úroveň je požadována u všech měkkých dovedností v případě zkušených i průměrných školitelů. Experti byli vyzváni, aby měkké dovednosti seřadili podle toho, jaký mají pro výkon

školitelů význam. Následujících deset je považováno za nejdůležitější (v sestupném pořadí):

- Komunikace,
- Rozvíjení druhých,
- Sebedůvěra,
- Orientace na zákazníka,
- Proaktivní přístup,
- Vedení a týmová koordinace,
- Vliv a účinek
- Odolnost vůči zátěži,
- Organizace a plánování práce,
- Tvořivost.

Závěr

Školy potřebují více podpory pro zavádění podnikání do programů vzdělávání a přípravy, například v těchto oblastech: organizace a rozvoj programů a výukových nástrojů, zvyšování povědomí o podnikatelském vzdělávání ve vedení škol, poskytování poradenství školám a učitelům, zajišťování počáteční a průběžné odborné přípravy učitelů a usnadňování propojení a spolupráce mezi školami a místní komunitou. Pokud jde o výukové metody, zdá se, že projektově založený přístup je zdaleka nejúčinnější. Projekty poskytují příležitost zapojit do podnikatelského kontextu řadu různých předmětů. Podnikatelský přístup by proto měl postupovat celým vzděláváním. Stále více škol si začíná uvědomovat důležitost začlenění podnikatelského vzdělávání do osnov prostřednictvím práce na projektech. Inicijující a koordinující silou za těmito projekty by mohl být učitel odpovědný za podnikatelské vzdělávání ve škole, s podporou vedení školy. Projektově založená práce by se ve školách měla objevovat pravidelně.

Použitá literatura

- Asztalos, O. *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v ČR*. Praha: VŠE, 1996. ISBN 80-7079-319-8.
- Beltrán, M.E., & Ursa, Y. (2007). *Benchmarking Analysis of Women Entrepreneurs and Workers in ICT Industry. Executive Summary*. Brussels: WISE, 2008.
- Brockhaus, R. et al (Eds). (2001). *Entrepreneurship education: A global view*. Aldershot, U.K.: Avebury, 2001.
- Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- Hall, J. *Beyond culture*. Garden City, NY: Doubleday & Company, 1976.
- Macková, Kateřina. *Výchova k podnikání a podpora ducha podnikavosti*. Praha: NUOV, 2006.
- Pávišová, Zina. *Žákovské fiktivní firmy v České republice*. Praha: NUOV, 2006.
- Sitná, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

Spencer, L. M., Spencer, S.M. *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons, 1993. ISBN 0-471-54809-X.

Šedivá, Věra. *Evropský summit o výchově k podnikavosti*. Praha: NUOV, 2006.

Zdroje podrobnějších informací

Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smyšlením prostřednictvím vzdělávání a školství. Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů.

KOM(2006) 33 v konečném znění. V Bruselu dne 13.2.2006.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0033:FIN:CS:PDF>
Plnění lisabonského programu Společenství – Moderní politika malých a středních podniků pro růst a zaměstnanost. Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. KOM(2005) 551 v konečném znění. V Bruselu dne 10.11.2005.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0551:FIN:cs:PDF>
Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení. (2006/962/ES) Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10-18.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:CS:PDF>
Investice ve prospěch růstu a zaměstnanosti. Usnesení Evropského parlamentu o provádění lisabonského programu Společenství: Více výzkumu a inovací – investice ve prospěch růstu a zaměstnanosti: společný přístup (2006/2005(INI))

Úř. věst. C 303 E, 13.12.2006, s. 640-645.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:303E:0640:0645:CS:PDF>
Entrepreneurial learning & academic spin-offs : Project report to Nordic Innovation Centre. Göteborg : Norden, 2005. 149 s.
http://www.nordicinnovation.org/Global_Publications/Reports/2005/Nordic%20technical%20universities%20deficient%20in%20their%20approach%20to%20entrepreneurship.pdf

Doporučení Komise ze dne 11. března 2005 o Evropské chartě pro výzkumné pracovníky a o Kodexu chování pro přijímání výzkumných pracovníků. (Text s významem pro EHP) (2005/251/ES) Úř. věst. L 75. 22.3.2005, s. 67-77.

http://oei.avcr.cz/miranda2/export/sites/avcr/data.avcr.cz/veda_a_vyzkum/vav_eulccml/dokumenty/charta_ved_prac.pdf

http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/kina21620b1c_cs.pdf

Jerome A. Katz and Associates. *2004 Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States*. 45 s.

<http://www.kauffman.org/research-and-policy/2004-endowed-positions-survey.aspx>
http://www.kauffman.org/uploadedfiles/survey_endowed_chairs_04.pdf

Kontakt

Ing. Václav Hofman

Katedra didaktiky ekonomických předmětů

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3

E-mail: vaclav.hofman@gmail.com

Recenzent příspěvku

Doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc.

Výsledky, výstupy a novinky projektu Kurikulum S

Martina Kaňáková

Abstrakt: V červnu letošního roku skončí tříletý národní projekt Kurikulum S – Podpora plošného zavádění školních vzdělávacích programů v odborném vzdělávání, jehož hlavní náplní byla pomoc učitelům při realizaci kurikulární reformy. Ta spočívala nejen v poskytování rad, konzultací, pořádání seminářů, workshopů a kulatých stolů, ale také ve vydání metodických příruček i dalších publikací, v nichž učitelé najdou užitečné informace o probíhající reformě na pilotních školách zapojených do projektu, o sociálním partnerství odborných škol i tipy na zajímavé formy výuky a výukové strategie.

Klíčová slova: kurikulární reforma, regionální konzultační centra, školy, publikace.

Abstract: In June 2012, the national project Curriculum S (Kurikulum S) – Support of nationwide implementation of school educational programmes into vocational education and training in the Czech Republic will successfully come to the end. Its main objective was to assist teachers with the implementation of the curricular reform, especially in the form of giving advice, consultancy, organising seminars and workshops, but also to issue methodical handbooks and other publications. Teachers will find there useful information on the curricular reform at the project pilot schools, on the social partnership of secondary schools, as well as tips to interesting forms of education and strategies.

Keywords: curricular development, curricular reform, regional consultancy centres, schools, publications.

Projekt Kurikulum S¹ byl na setkání partnerství TTnet ČR prezentován již jednou, a to v říjnu roku 2010. Projekt a jeho cíle byly předmětem prezentace i příspěvku do sborníku, vydaného při této příležitosti.

V listopadu 2011 se konala závěrečná konference projektu, které se zúčastnilo mnoho pilotních škol i členů TTnetu.

Tento příspěvek se proto bude věnovat především shrnutí výstupů a novinkám, které se udály od prosince 2011 do dubna 2012.

V průběhu projektu bylo v krajích vytvořeno celkem 14 regionálních konzultačních center (RKC). Jejich úkolem bylo pomáhat školám v zavádění školních vzdělávacích programů (ŠVP) a při jejich realizaci a současně poskytovat semináře, workshopy, konzultace, hodnocení ŠVP, pořádání kulatých stolů k sociálnímu partnerství v regionech, a také například organizovat exkurze a stáže učitelů ve firmách. S posledním lednem roku 2012 RKC svou činnost ukončila, ale instituce, při kterých RKC vznikla, nabízejí školám tyto služby (byť již placené) i nadále. Během tří let se RKC podařilo uskutečnit celkem 881 konzultací, zrealizovat 409 seminářů. Při všech vzdělávacích aktivitách tak bylo do dubna 2012 podpořeno celkem 9186 osob (z toho 8136 při seminářích a 1050 při konzultacích). Nejvíce konzultací poskytlo RKC v Moravskoslezském kraji, v těsném závěsu za ním pak RKC v Praze. V seminářích jednoznačně vede Praha, na dalších místech figuruje Královéhradecký kraj a kraje Jihomoravský a Středočeský. Svým závazkům se ctí dostal i Zlínský kraj, kde RKC vzniklo jako poslední ze všech center.

Ze seminářů, které RKC pořádala, plynou dle zjištěných lektorů tyto ne vždy lichotivé závěry:

- Mezi učiteli není o inovace zájem, převládá neochota hledat v kurikulární reformě pozitivní možnosti ke zlepšení vlastní práce;
- Učitelé jsou málo motivováni ke změně zažitých výukových metod a postupů;
- Nedostatečná spolupráce se sociálními partnery, mnohdy pouze na formální úrovni;
- Školy nedostatečně využívají možnosti kontrolovat vypracované ŠVP;
- Zatíženost pedagogických pracovníků při evaluaci ŠVP;
- Problematika hodnocení žáků a problematika hodnocení žáků se zdravotním postižením a zdravotním a sociálním znevýhodněním;
- Problematika návaznosti ŠVP na novou státní maturitní zkoušku.

Mezi nejzajímavější aktivity konzultačních center patřilo v oblasti týkající se ŠVP a výuky na středních odborných školách (SOŠ) zejména hodnocení souladu ŠVP s rámcovými vzdělávacími programy (RVP) z pohledu České školní inspekce (ČŠI), projektové vyučování v ŠVP, finanční gramotnost či realizace průřezových témat. Z oblasti pedagogické psychologie to pak bylo zejména klima třídy, úloha motivace v práci pedagoga střední školy (SŠ) či syndrom vyhoření. Dále se jednalo o oborově zaměřené vzdělávací aktivity, exkurze, stáže učitelů ve firmách a také kulaté stoly se sociálními partnery.

Kulaté stoly pořádala všechna RKC v období od února (zahájilo RKC Vysočina Education 7. 2. 2011) do listopadu 2011. Celkem se uskutečnilo 15 kulatých stolů, kterých se zúčastnilo 383 osob. Kulaté stoly v regionech se věnovaly tematice sociálního partnerství škol z regionálního pohledu.

RKC v kraji Vysočina a v Jihočeském kraji zorganizovaly v roce 2011 také stáže učitelů odborných předmětů ve firmách. Stáže se nejprve realizovaly v oborech služeb a zdravotnických oborech, na základě zájmu pak byly stáže rozšířeny i na oblast zemědělství a bankovníctví. Učitelé se seznámili např. s porcováním ryb, přípravou specialit, ale také s ovládáním speciálních zdravotnických přístrojů či s fungováním JIP a ARO, operačními sály atd. Podařilo se rovněž zpracovat metodiku a na základě pozitivních zkušeností se k pořádání stáží rozhodly další čtyři regiony. Praktické poznatky ze stáží byly zařazeny do tematických plánů. Exkurze ve firmách byly zrealizovány v zahradnických oborech.

O kulatých stolech, které pořádala RKC již řeč byla. Dva kulaté stoly se uskutečnily i pod taktovkou Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV). Prvním v pořadí byl kulatý stůl na téma *Specifika vzdělávání učitelů odborných škol*, který se konal dne 28. 2. 2012 v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského za účasti 26 osob. Jeho hlavním úkolem bylo odpovědět na následující otázky: Ovlivňují specifika odborného vzdělání přípravu učitelů odborných i všeobecně vzdělávacích předmětů? V čem ovlivňují školní vzdělávací programy přípravu učitelů? Které pedagogické kompetence by měl získat budoucí učitel odborné školy? Co by se mělo v přípravě učitelů středních odborných škol změnit? Moderování kulatého stolu i řízení následné diskuse se ujala Ing. Hana Čiháková, Ph.D. Přítomní vyslechli z úst PhDr. Jany Kašparové z Národního ústavu pro vzdělávání prezentaci nazvanou *Současná odborná škola*. Prezentace se věnovala dnešní *polyfunkční* podobě středních odborných škol, Dr. Kašparová však také informovala o počtu škol a žáků v posledních letech, věnovala se druhům a formám poskytovaného vzdělání na odborných školách, soustavě oborů odborného vzdělávání, tvorbě vzdělávacích programů a rolím učitele v kurikulární reformě a nárokům, které jsou na učitele kladeny.

Následující příspěvek *Pedagogický pracovník odborných škol* pronesl PaedDr. Petr Mach, CSc., vedoucí Katedry matematiky, fyziky a technické výchovy na Západočeské univerzitě v Plzni. Uvedl, že příprava učitelů úzce specifikovaných odborných předmětů je poměrně komplikovaná, což se týká nejen učitelů odborných předmětů, ale také učitelů odborného výcviku a učitelů praktického vyučování. Přítomným také představil několik ukázek přípravy na budoucí povolání učitele odborných předmětů. Díky přítomnosti zástupců TTnetu zde zaznělo i několik stěžejních informací o této síti a jejím poslání směrem k pedagogům.

Na druhém kulatém stole na téma *Sociální partnerství škol a podniků z pohledu zaměstnavatelů*, který se

konal dne 14. 3. 2012 v sídle Hospodářské komory, byla 25 účastníkům představena nová publikace *Sociální partnerství očima zaměstnavatelů*, která obsahuje dvanáct příkladů dobré praxe vycházejících ze spolupráce firem a škol z úhlu pohledu zaměstnavatelů. Zástupci firem v ní popisují, v čem partnerství s učiteli, žáky i rodiči spočívá, v čem je pro ně prospěšné a v čem vidí naopak jeho úskalí.

Moderování kulatého stolu i souvisejících diskusí se zhostil Ing. Miloš Rathouský (Svaz průmyslu a dopravy ČR). Na kulatém stole se diskutovalo o kvalitě absolventů a o faktorech, které jí i kvalitu spolupráce škol a podniků ovlivňují, o možnostech nastavení rovnováhy mezi tím, co požadují po absolventech škol firmy, a tím, co po skončení školy absolventi skutečně umí, o motivaci žáků a jejich rodičů při výběru studia na odborných školách, o kvalitě pedagogických pracovníků na těchto školách a o mnoha dalších tématech.

Účastníci se shodli na tom, že je potřebné vést na toto téma pravidelné a věcné diskuze mezi zástupci škol, zaměstnavatelů, zaměstnavatelských svazů i státní správy, a to nejlépe právě formou kulatých stolů.

Pokud jde o novinky, tak ty jsou od loňského listopadu v projektu dvě. Jednak bylo v březnu 2012 zahájeno koučování – vzdělávání lektorů a konzultantů formou koučování a testování jeho aplikovatelnosti do školského prostředí. Každý má možnost vybrat si kouče a vyzkoušet si 30 hodin koučování, a to v místě svého pracoviště. Vybírá si přitom z pěti cílů vzdělávání: pomáhat učitelům odborných škol v jejich práci, podporovat zavádění kurikulární reformy v jejím dalším průběhu, zajistit účinné využívání metodických materiálů a výstupů projektu do škol, hodnotit kvalitu vzdělávacího programu z různých pohledů, dále se zlepšovat a vzdělávat při a pro práci ve školství. Koučování vychází z myšlenky, že zlepšování kompetencí učitelů ve středních školách do značné míry závisí na kvalitě lektorů a konzultantů z regionů a NÚV, kteří zajišťují další vzdělávání pedagogických pracovníků. Tato forma by jim měla umožnit rozvinout schopnosti a odborné kompetence a najít pomoc při řešení problémů, které mají třeba právě při spolupráci s učiteli škol. Cílem se ho zúčastní 100 osob z celé ČR a ohlasy na něj jsou zatím velmi pozitivní.

Druhou novinkou byla možnost vyzkoušet si novou metodu *brain jogging* (účinné posilování kognitivních funkcí mozku). Ukázka této metody proběhla na setkání všech RKC počátkem dubna. Jsou plánovány dva celodenní tréninky pro učitele a zástupce pilotních škol, které proběhnou v dubnu a v květnu 2012.

Od února 2012 probíhají v rámci projektu Kurikulum S semináře k profilovým maturitním zkouškám

v osmi oborech vzdělávání. Jsou určeny především učitelům či vedoucím pracovníkům škol, kteří se zabývají tvorbou a přípravami profilové části maturitní zkoušky. Na seminářích jsou účastníci seznámeni s přístupy k tvorbě této části profilové maturitní zkoušky na školách zařazených v projektu Kurikulum S a na dalších školách vyučujících tento obor vzdělání.

Během celého trvání projektu byla vydána řada publikací, které byly distribuovány vždy po dvou výtisících školám, dále pak do RKC a samozřejmě i příležitostně na různých akcích dalším zájemcům z řad sociálních partnerů i odborné veřejnosti.

Publikace² lze podle rozdělit jejich tematického zaměření na:

Metodické materiály a příručky pro učitele

Šumavská, Gabriela a Kašparová, Jana. Příklady dobré praxe SOŠ a SOU. Praha : NÚV, 2011. 127 s. ISBN 978-80-87063-35-4

Kašparová, Jana, Starý, Karel a Šumavská, Gabriela. Výukové strategie v praxi pilotních odborných škol. Praha : NÚV, 2011. 62 s. ISBN 978-80-87063-42-2

Jezberová, Romana a kol. Žákovské projekty – cesta ke kompetencím : příručka pro učitele středních odborných škol. Praha : NÚV, 2011. 128 s. ISBN 978-80-86856-77-3

Sebestová, Zdeňka a kol. Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 1. díl, Občan v demokratické společnosti, Informační a komunikační technologie. Praha : NÚV, 2012. 88 s. ISBN 978-80-87063-39-2

Sebestová, Zdeňka a kol. Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl, Člověk a životní prostředí, Člověk a svět práce. Praha : NÚV, 2012. 96 s. ISBN 978-80-87063-39-2

Modulární projektování školních vzdělávacích programů v odborném vzdělávání : příručka pro SOŠ a SOU k tvorbě ŠVP (kapitola 1-4) a vzdělávacích modulů ECVET (kapitola 5: Jednotky výsledků učení a vzdělávací moduly na podporu mobility v rámci ECVET). Editorka Jana Kašparová. Praha : NÚV, 2012. 62 s. ISBN 978-80-87063-92-7

Kratochvílová, Jana a kol. Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středních školách. Praha : NÚV, 2012. 72 s. ISBN 978-80-87063-55-2

Kašparová, Jana a Vencovská, Tatána. Profilová maturitní zkouška v odborných školách : příručka pro učitele středních

odborných škol. Praha : NÚV, 2012. 48 s. ISBN 978-80-87063-95-8

Kašparová, Jana a kol. Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU. 1., uprav. vyd. Praha : NÚV, 2012. 120 s. ISBN 978-80-87652-05-3

Šmídová, Tereza, Tejkalová, Lenka a Vojtková, Naděžda. CLIL ve výuce : jak zapojit cizí jazyky do vyučování. Praha : NÚV, 2012. 64 s. ISBN 978-80-87652-57-2

Sociální partnerství škol a zaměstnavatelů

NÚOV. Odborné školy a jejich sociální partneři. Praha : NÚOV, 2011. 43 s. ISBN 978-80-87063-33-0

Chvátalová, Lenka a kol. Sociální partnerství očima zaměstnavatelů : sborník příkladů dobré praxe : spolupráce sociálních partnerů a středních odborných škol. Praha : NÚV, 2012. 56 s. ISBN 978-80-87063-81-1

Propagační brožury

Regionální konzultační centra : rok pomoci odborným školám k moderní výuce. Praha : NÚOV, 2010. 35 s. ISBN 978-80-87063-30-9

Šnajdrová, Lucie, Spousta, Petr a Kratochvílová, Petra. Pomáháme odborným školám s reformou : informace o projektu Kurikulum S – Podpora plošného zavádění školních vzdělávacích programů v odborném vzdělávání. Praha : NÚV, 2011. 39 s. ISBN 978-80-86856-78-0

Závěrem lze snad jen říci, že projektu se podařilo beze zbytku splnit vytčené cíle a nabídnout učitelům i něco navíc. Úspěšné zakončení je také zásluhou pilotních škol, učitelů i regionálních konzultačních center, bez jejichž spolupráce a pomoci by úspěšná realizace nebyla možná.

¹ Projekt realizuje MŠMT ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání, školským poradenským zařízením a zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků jako partnerem. Je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR.

² Vydané publikace nabízíme učitelům i na pěti CD.

Kontakt

Mgr. Martina Kaňáková

Národní ústav pro vzdělávání

E-mail: martina.kanakova@nuv.cz

Učitelé odborného výcviku

Josef Lancoš

Abstrakt: Úvahy o roli učitelů odborného výcviku v době, kdy počty žáků vlivem nepříznivého demografického vývoje klesají. Jaký druh a stupeň vzdělání by měli učitelé odborného výcviku mít, aby mohli být zároveň učiteli a vzory pro své žáky. Je třeba zabránit tomu, aby schopní učitelé odešli dříve, než do středních škol přijdou silné ročníky dnešních žáků 1. stupně ZŠ.

Klíčová slova: učitel odborného výcviku, vzdělávání učitelů, osobnost učitele, střední odborná škola.

Abstract: A contemplation of the role the practical training teachers are to play nowadays when numbers of students are declining because of unfavourable demographic development. What type and level of education is suitable for practical training teachers in order to be able to teach as well as to be role models for their students. Measures should be taken not to lose experienced practical training teachers before the strong age-groups come into secondary technical schools several years later.

Key words: practical training teacher, teacher training, secondary vocational school.

Chtěl bych se zamyslet nad situací v odborném výcviku na středních odborných školách, zejména nad rolí učitele odborného výcviku. Všichni víme, že demografická situace nám není příznivě nakloněna. Do prvních ročníků středních škol, přichází čím dál, tím menší počet žáků. Např. v našem kraji dojde ke zlepšení situace až ve školním roce 2016-2017. Počet středních škol se neruší, dochází pouze ke spojování škol, a v důsledku toho gymnázia a podobné druhy škol nabudou plnou kapacitu a na střední odborné školy zbyde jen málo žáků.

To způsobuje, že na trhu práce začíná být nedostatek řemeslníků (absolventů SŠ s výučním listem). Pokud stát nepřijme nějaká opatření (podporu technických oborů, snížení kapacit gymnázií, daňové zvýhodnění firem spolupracujících se středními odbornými školami apod.), v budoucnu nebude nikdo, kdo by pracoval *rukama*. Bohužel, touto situací se nezabývá MŠMT a hmatatelné kroky nepodnikají ani budoucí zaměstnavatelé, ani HK ČR. Nelze však paušalizovat. I naše škola má sociální partnery, kteří mají zájem o spolupráci. Jsou to firmy v oblasti elektrotechniky, strojírenství, stavebnictví, dřevozpracujícího průmyslu a požární ochrany. Bohužel v letošním roce je i u těchto firem cítit vliv ekonomické krize.

Největší dopad má krize přímo na pedagogické pracovníky středních odborných škol. Dochází k jejich propouštění. K tomuto řešení nutí ředitele středních škol ekonomická situace. Je to *snadné* řešení, bohužel v budoucnu se nám to může nevyplatit. Učitel odborného výcviku má nezastupitelnou funkci ve výchovně vzdělávacím procesu mladé generace. Na prvním místě to musí být pedagog a odborník ve své profesi. Musí být manuálně zručný, aby uměl předvést veškeré odborné dovednosti zvoleného oboru. Proto musí mít příslušný výuční list. Dále musí mít pedagogické vzdělání. Osobně jsem zastáncem komplexního vzdělávání formou pedagogického doplňkového studia (DPS) na pedagogických fakultách v rámci celoživotního vzdělávání.

Nejsem zastáncem kurzů pedagogiky, které pořádají různé vzdělávací organizace. Otázkou zůstává střední vzdělání s maturitní zkouškou. Myslím si, že vyučující, by měl mít alespoň o stupeň vyšší vzdělání, než jaké získají jeho žáci. Zde ovšem nastává problém. Například na naší škole se tento problém projevuje u stavebních a dřevozpracujících oborů. Učitelé OV jsou vyučeni v oboru, mají pedagogické vzdělání, mají praxi v oboru, ale bohužel nemají maturitu. Umí předávat své poznatky mladé generaci, většinou jsou to lidé staršího věku. Je mi líto, když musím přistoupit k tomu, že těmto lidem musím dát výpověď pro neplnění vzdělání. Zde by se měl uplatňovat princip výjimky ve vzdělání. Do rukou se mi dostal návrh novely zákona o pedagogických pracovnících a byl jsem v *Jiříkově vidění*. Pokud jsem dobře prostudoval tento návrh, na pozici učitele odborného výcviku stačí střední vzdělání s výučním listem. Opět mi to připomnělo skoky našeho školství – buď bílé, nebo černé. Jednou je nutíme studovat VŠ a jednou stačí výuční list. Z pozice zástupce ředitele pro praktické vyučování Střední školy energetické a stavební jsem rád, že nebudu muset propouštět z důvodu nesplnění kvalifikačních předpokladů. Stále zůstává ovšem hrozba, propouštění z důvodu organizačních změn, jelikož některé obory nejsme schopni otevřít pro nezáměr žáků ZŠ.

Závěrem bych chtěl ocenit náročnou práci učitelů odborného výcviku. Musí znát teoretické základy jednotlivých činností, být pedagogy (v dnešní době je to velmi důležité, jelikož mnozí žáci nemají základní návyky slušného chování, ale i hygieny...) ale hlavně musí být odborníky ve svém oboru.

Kontakt

Bc. Josef Lancoš

Zástupce ředitele

Střední škola energetická a stavební, příspěvková organizace

Chomutov, Na Průhoně 4800,

E-mail: josef.lancos@esoz.cz

Přínosy zahraničních mobilit a jejich možný vliv v oblastech odborného vzdělávání

Dana Linkeschová

Abstrakt: Pro vzdělávání pedagogických pracovníků je důležité získat zkušenosti nejenom ve vlastní zemi, ale i jejich srovnání v dalších zemích či kulturách. Ano, já vím: Je tolik komplikací a důvodů „proč to nejde“. Jenže spolu s rostoucí globalizací se mění i požadavky na kvalifikaci vzdělavatelů v odborném vzdělávání. Mám řadu důvodů pro to, abych věřila, že mezinárodní zkušenost by měla být jednou z jejich kvalit.

Klíčová slova: vzdělávání v zahraničí, jazyk, odbornost, rozvoj osobnosti.

Abstract: The paper emphasizes the importance of international experience for teachers and explains why mobility of students is more suitable and useful than mobility of employees. This is confirmed both by statistical data and experiences of mobility participants – former students graduated from Czech universities.

Keywords: education abroad, languages, proficiency, personal development.

Proč jezdit do zahraničí?

Jsem kantorka na vysoké škole více, než 30 let. Věřím, že vysokoškolský titul neznamena jen fakt, že daný člověk získal nějaké znalosti a vědomosti, ale hlavně to, že dokáže být silnou a vyrovnanou osobností. Přinejmenším by to mělo být známkou jakési osobní vyzrálosti.

Obvykle lze studenta, který strávil nějaký čas v zahraničí bez problému poznat. Podle mé osobní zkušenosti je studium v zahraničí jednou z neefektivnějších metod, jak získat daleko více, než jen studijní zkušenosti. Dává to člověku šanci podívat se na svět a jeho každodenní problémy trochu z jiného úhlu. Je to možnost, jak objevovat a zažít nové emoce a hlavně naučit se věci, které se ve skriptech nepíší. Například *Tím, že budeme respektovat naše odlišnosti, se učíme, jak respektovat sami sebe a stejně tak, jak oceňovat druhé. Přestože každý z nás vidí věci trochu jinak, oba můžeme mít pravdu.*¹

Proč tedy studentskou mobilitu absolvovat? Proto, že během studií je to podstatně jednodušší, než pak v pracovním procesu! Obvyklé důvody, které se uvádějí, jsou: Zdokonalit znalost cizích jazyků, poznat způsob výuky v zahraničí, novou zemi, její kulturu, zvyky a také nové trendy v oblasti studia. Pro to, aby mohl být člověk do mobilit zařazen, musí splnit základní podmínky: Včas podat přihlášku, úspěšně složit jazykovou zkoušku a splnit své studijní povinnosti. Zdá se to dobře řešitelné, a přesto to doposud absolvovali spíše jednotlivci.

Některá fakta o studentských výměnách v Evropě

Na světě existuje celá řada výměnných programů. Jeden z těch nejpopulárnějších mezi studenty v České Republice je evropský výměnný program Erasmus. Existence tzv. ETCS kreditů (*European Credit Transfer System*) nám umožňuje, abychom si započítali kreditovou hodnotu odstudovaných předmětů v zahraničí do našeho studia v ČR. V některých případech lze dokonce i uznat předmět v cizině za ekvivalentní jinému,

vyučovanému na domácí univerzitě, a tento je pak uznán jako splněný.

Erasmus

*Program Erasmus je zaměřen na instituce vyššího vzdělávání, na její studenty, učitele a další pracovníky, a také na podniky a další zástupce pracovního života. Program Erasmus podporuje mobilitu studentů a akademických pracovníků v rámci Evropy a poskytuje vzájemnou spolupráci mezi institucemi vyššího vzdělávání v Evropě navzájem a dalšími institucemi a podniky.*²

Program Erasmus je nabízen studentům od roku 2007 (nahradil program Socrates/Erasmus, který byl nabízen mezi lety 2000 a 2006). V České Republice je tento program koordinován pomocí Národní agentury pro Evropské programy (*National Agency for European educational programmes – NAEP*).

Účastníci programu Erasmus

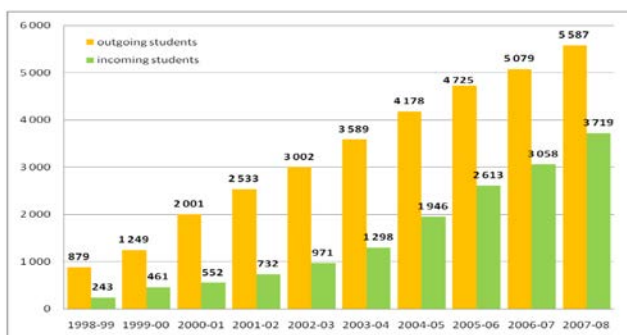
Program Erasmus není nabízen jen studentům. Univerzity v celé Evropě také rádi přivítají kantory i další akademické pracovníky. Tabulka níže zobrazuje počet studentů a akademických pracovníků, kteří vyjždí z ČR nebo jsou v ČR hostováni.

Tabulka 1: Celkový přehled mobility studentů a akademických pracovníků v Evropě 2008/2009^{3,4}

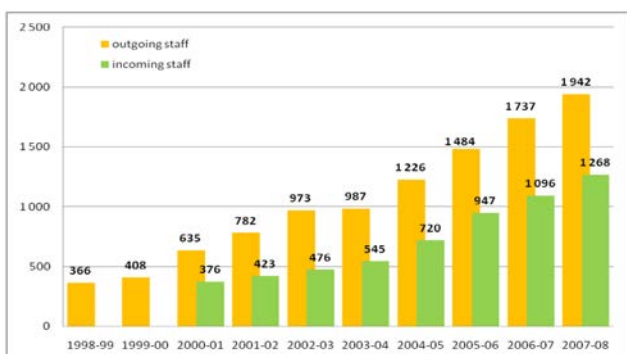
Země	Studenti		Zaměstnanci	
	Celkem	%	Celkem	%
ČR	6 045	3,0	2 580	7,1
Německo	27 894	14,0	3 134	8,6
Španělsko	27 405	13,8	3 695	10,2
Maďarsko	5 945	3,0	1 147	3,2
Belgie	4 057	2,0	1 224	3,4

Předchozí tabulka ukazuje mobilitu studentů a zaměstnanců v minulém akademickém roce (data z roku 2009/2010 bohužel nebyla dostupná v období tvorby tohoto článku).

Níže zobrazené grafy znázorňují trend mobility v programu Erasmus (resp. Socrates/Erasmus) od roku 1998/1999 až po 2007/2008.



Graf 1: Trend mobility studentů v programu Erasmus za 10 let⁵



Graf 1: Trend mobility zaměstnanců v programu Erasmus za 10 let⁵

Jak lze vyčíst z obou grafů, zájem o výměnné pobyty každým rokem stoupá. Zařízení účasti není však jednoduché ani pro studenta, ani pro zaměstnance a jsou s tím spojeny různé problémy. Některé z nich zmiňuje kapitola, která je věnována zkušenosti jednotlivých účastníků mezinárodních výměnných pobytů.

Jak si ve výměnných pobytech stojí České univerzity?

V níže uvedených tabulkách je pět evropských univerzit s nejvyšší mobilitou studentů v Evropě a pro srovnání i některé České univerzity. Jsou započítávány výměnné pobyty v obou směrech, čili výjezdy do zahraničí i hostování zahraničních studentů.

Tabulka 2: Univerzity s nejvyšší mobilitou studentů v Evropě^{6,7}

#	Hostující univerzita	Studentů
1.	U. de Granada; ES	1 858
2.	U. de Valencia (EG) Uveg; ES	1 667
3.	U. Complutense de Madrid; ES	1 626
4.	U. Politecnica de Valencia; ES	1 547
5.	U. di Bologna; IT	1 526
12.	UK v Praze; CZ	968
101.	ČVUT v Praze; CZ	354
129.	MU v Brně; CZ	310
164.	VUT v Brně; CZ	257

#	Vysílací univerzita	Studentů
1.	U. Complutense de Madrid; ES	1 473
2.	U. de Granada; ES	1 408
3.	U. di Bologna; IT	1 365
4.	U. Warszawski; PL	1 097
5.	U. Degli Studi di Roma; IT	1 090
6.	UK v Praze; CZ	1 088
20.	MU v Brně; CZ	699
73.	UP Olomouc; CZ	402
103.	VUT v Brně; CZ	332

Kulturní šok a akulturace

Střetávání rozdílných kultur s sebou přináší i problematiku tzv. kulturního šoku. Dochází k němu často např. při profesním působení v cizině, kdy jsou zaměstnanci vysláni na delší pracovní pobyt, nebo při studijních pobytech v zahraničí. Důležité je uvědomit si, že jím prochází nejen ta hlavní osoba, které se pracovní příp. studijní pobyt týká, ale i rodinní příslušníci, pokud taktéž do ciziny vycestují, tj. i děti.

Dlouhodobější pobyt v cizině a v odlišném kulturním prostředí je pro řadu lidí zátěžovou situací, se kterou se každý jedinec vyrovnává méně či více úspěšně. Kulturní šok může způsobovat i psychosomatické problémy (únava, žaludeční nevolnosti, bolest hlavy, vyšší potřebu spánku apod.), depresi, strach, přecitlivělost, i agresivitu a vzdor. Intenzita kulturního šoku je také jiná i dle rozdílnosti domácí a cizí kultury a délky pobytu. Např. pro nás je určité snazší adaptovat se na Slovensku než v Japonsku. Někteří jedinci – méně flexibilní a přizpůsobiví se nemusí adaptovat vůbec a dokonce mohou cizí kulturu úplně odmítnout. Většina lidí ale postupným procesem sblížení se s odlišnou kulturou, který nazýváme akulturací, projde. Obecně se setkáváme s těmito fázemi kulturního šoku:

- před fáze – období před odjezdem do ciziny;
- líbánky – nastávají po příjezdu do zahraničí a vyznačují se tím, že zprvu člověk na nové podněty reaguje pozitivně, je pln očekávání;
- kulturní šok – negativní prožívání změn a případně výskyt symptomů kulturního šoku;
- postupné přizpůsobování se odlišnému kulturnímu prostředí;
- adaptace – dochází k akulturaci;
- šok z návratu.

Otázkami interkulturního výcviku, interkulturního managementu, mezinárodnímu vyjednávání, kulturnímu šoku apod. se v České republice zabývá například interkulturní psychologie.

Zkušenosti těch, kteří do toho šli

V této kapitole bych se ráda podělila o zkušenosti některých lidí. Tyto výňatky jsou založeny na mém výzkumu mezi manažery i studenty z let 2009 a 2010. Všichni zmiňovaní lidé jsou, nebo byli dříve, studenty univerzit v České republice napříč všemi různými obory. Věřím tomu, že jejich vlastní slova nejlépe přiblíží výhody a nevýhody tohoto způsobu výměn.

Ing. Ondřej Malovaný – absolvent stavební fakulty VUT

Mobilita studentů, podobně jako jiná pracovní zahraniční stáž, vás může posunout hned v několika ohledech. Jedním z nich je znalost jazyka. Když studujete v zahraničí, tak cizí jazyk používáte v každodenní komunikaci se spolužáky a přáteli a proto jej používáte v té nejpřirozenější formě.

V dnešní době je většina větších stavebních společností v České Republice vlastněna zahraničními firmami. Na určitém levelu managementu už se cizí jazyk používá velmi často. Do budoucna je možné, že spolupráce bude intenzivnější a tak budete muset pracovat s projektovou dokumentací, finančními analýzami, anebo firemními předpisy v cizím jazyce.

(...) Je důležité si zažít kulturní rozdíly. Každý národ má jinou kulturu, která souvisí se stylem života, historickými a geografickými souvislostmi, s komunikací, s ekonomickou efektivitou a vývojem. (...) Můžete se potkat s jinými postupy a přístupy jak ve vzdělávání nebo v práci, můžete je zkoumat, vyhodnotit a odnést si to nejlepší. Možná přehodnotíte i některé názory na naši zemi poté, co se vrátíte.

MgA. Michaela Plachká – absolventka AMU, mateřská dovolená

(...) Tyto zkušenosti mi přinesly mnohé. Z profesního pohledu: Měla jsem si možnost srovnat svou vlastní tvorbu se zahraničními autory a viděla jsem ji v širším spektru. Stejně tak jsem mohla používat archivy a hudební knihovnu, která je daleko větší, než v České Republice. Byla jsem na mnohých koncertech skladatelů, kteří jsou u nás méně známí, a nechala jsem se inspirovat entuziasmem pro současnou hudbu. Z pohledu jazyka to byl velmi důležitý krok převážně ve smyslu přímé komunikace a porozumění. Ze sociální stránky: naučila jsem se nové mentalitě a novým přístupům, získala jsem spoustu cenných kontaktů ať už profesionálních nebo osobních. Vidím to jako obrovskou investici do budoucnosti. Kontakt se společností bez komunistické minulosti a rychlejší vztahy bez předsudků.

Kromě těch výše zmíněných jsem se o tu zemi začala více zajímat a dostalo se mi i hlubšího pochopení její kultury. A na konec – můj osobní rozvoj: mentální odpočinek a posílení paměti, spoléhání sama na sebe, trénink

proaktivity, upevnění vlastních názorů, různé pohledy na věci každodenního života, zdokonalení ve vyhledávání informací a další. Měla jsem možnost se i v klidu zamyslet nad vlastními možnostmi a cíli a uvědomila jsem si svou odpovědnost za svůj život. A kdybych to měla všechno shrnout do jediného slova? Inspirace.

Bc. et MSc. Klára Marečková – Ph.D. studentka

Studium v zahraničí je jako dlouhý zážitkový kurz. Je to rozhodnutí prozkoumat džungli života a nechat ji být jedním velkým dobrodružstvím. Zůstávat otevřeným a mít odvalu ti umožní překonávat hranice mezi státy stejně jako překážky ve vlastním myšlení: „Otoč stránku, následuj svůj instinkt a budou se otvírat dveře příležitostí, které jsi ani netušil, že existují.“

Moje osobní zahraniční zkušenost začala obrovskou ztrátou. Ztratila jsem svého koně a krátce na to i svého přítele a svoje sny. Cítila jsem se brozně – naštvaná, rozmrzelá a osamělá. Potřebovala jsem otočit stránku a jít někam jinam. Někam daleko. Ano, to je ono, někam daleko! Cestování? No není to právě to, co jsem chtěla vždycky dělat? Něco, co jsem nikdy nemohla kvůli těm všem tréninkům? Studium v zahraničí! Tak jedem!

...Můj první let letadlem a už jsem tam byla. Slunné a nádherné oblasti Mlžných hor. Ze začátku semestru tam byla spousta organizovaných výletů a večírků ze strany univerzity a všichni byli velmi přátelští a snažili se pomáhat. Vysněný rok mého života začal. Jen pár týdnů v semestru a dostala jsem brigádu v centru pro stáže a zaměstnání. Ostatní mezinárodní studenti a několik jedinečných Američanů se brzo stali mojí rodinou a zanechaly ve mně spoustu nezapomenutelných zážitků. Vzala jsem si neskutečné množství předmětů a kdykoliv jsem mohla, tak jsem cestovala. Moje motto bylo: „Jsem z Evropy, chci vidět všechno!“

Cestování mě naučilo se odpoutat od pocitu vlastnictví a uvědomit si, že jsem hostem. Začala jsem prozkoumávat tuto štědrost a radovala jsem se – z přírody, z nových přátel a z malých věcí v životě. Cítila jsem to poctu být tam a tak jsem dělala vše na 100 %. Učila jsem se, jak žít svůj život a uvědomila jsem si, co pro mě znamená mít ráda svoji vlast, rodinu a přátele. Ten rok v zahraničí mi dal tolik, že jsem se rozhodla to prodloužit ještě o jeden, udělala jsem magistra na University of Nottingham ve Velké Británii a dneska jsem v Torontu v Kanadě a dělám svoje Ph.D.

To je můj příběh. Tvůj je úplně jiný. Ale pointa zůstává: Máš nápad? Je šilenej? Udělej to!

BSc. et MA. Luděk Knittl – univerzitní kantor

Je obtížné si představit, že by nebyly výměnné pobyty pro studenty a učitele... Dokážu vyjmenovat spoustu kladů pro každého v tom, aby strávil pár měsíců v zahraničí. Pro moje studenty je to obvykle poprvé,

kdy mohou zažít cizinu z pohledu místního a nikoliv jenom jako turista. Z jazykového hlediska se zlepší po všech stránkách a je spousta výzev, které stojí před všemi, kdo přichází do jiného kulturního a sociálního prostředí. Od chvíle, kdy se snažíte najít cestu na ubytovnu, přes zkoumání logiky jízdnicích řádů, vyjednávání s kantory a zaměstnanci, anebo jenom otázka na řidiče autobusu. Předtím, než naši studenti vyjedou na rok do zahraničí, se většinou soustředí na jazyk, ale záhy zjistí, že se učí daleko víc. Dělají věci jinak. No, o tom to vlastně celé je. Dělat věci jinak. Určitě jsou věci, kterých si na zahraničních univerzitách všímáme a které by mohli fungovat i doma. Ale obvykle tam je i něco co by mohlo prostě vylepšit naši práci a být tím i ku prospěchu studentům. A i kdybychom dospěli k názoru, že nic takového jsme tam nepotkali (o tom upřímně řečeno dost pochybuju), tak si alespoň můžeme upřímně říct, že jsme si to zjistili sami.

Chtěl bych doporučit každému, aby si to vyzkoušel. Po té, co jsem si zažil práci a život na univerzitě v cizí zemi mám pocit, že moje obzory jsou širší, než kdykoliv předtím. Když se zeptáte mých studentů, kteří se právě ze zahraničí vrátili, jsou si vědomi celé řady nových dovedností, které se naučili a které si odnáší nejen do dalšího studia, ale i do budoucích profesí a do života obecně.

Bc. et Mgr. Darina Čejková – Ph.D. studentka

Jako všechno ostatní, žít mimo teplo domova má svoje pro i proti. Když jsem přijela do USA, měla jsem strach převážně kvůli jazyku. První čtyři měsíce jsem těžko rozpoznávala slova, která jsem se naučila ve škole. Komunikace, hlavně přes telefon, byla příšerná. (...) Američani vás nikdy neopraví, jsou vždy slušní a profesionální a snaží se vám porozumět a vyhovět. A naše chování k cizincům? Také jsem nikdy neslyšela od Čechů, že věda je užitečná, mnozí si myslí, že to jsou jen vyhozené peníze. (...) Spoustu věcí, hlavně pracovních, se řeší přes emaily. Po práci Američani tráví čas spolu navzájem, proto je těžké rychle zlepšit angličtinu.

Začátek „nového“ života mi vyčistil hlavu. Nemusela jsem tolik přemýšlet o každodenních věcech, o strastech z domu, ze školy a z práce a tak dál. Ty byly daleko. Měla jsem konečně čas sama na sebe. Myslím, že když nejsem rušena nebo obklopena svými přáteli a rodinou, tak se musím postavit sama sobě. Svým světlým i stinným stránkám. Věřím, že jsem se učila ty horší napravovat, protože nebylo, kam je schovat. Díky Bohu jsem byla dost daleko a věděla jsem, že nejde jednoduše sednout na vlak nebo letadlo a dostat se do stereotypu a bezpečí domova. Rozhodnutí strávit roční pobyt znamená opravdové rozhodnutí, včetně letenky, anebo dvanáctiměsíčního nájmu.

**Mgr. et Mgr. Karel Ouroda, Ph.D. – univerzitní kan-
tor**

Díky těm všem prohlášením jsem si říkal, že to bude jednoduché... Ještě jedna věc – smlouva mezi univerzitami... Zařídil jsem vše potřebné s patřičnými lidmi, napsal jsem onu smlouvu, zajistil si její překlad do angličtiny a obě kopie byly potvrzeny správním oddělením. Z formální stránky bylo všechno v pořádku. Bylo to odesláno na univerzitu – ale nic se nestalo. Jak můžete odjet někam 10 tisíc kilometrů daleko, když jste zodpovědný za grant z EU za 7 miliónů korun, několik nedodělaných prací studentů a všechna ta ostatní práce, která musí být osobně kontrolována díky studentskému přístupu? (...) Největší problém byl dostat povolení od starého zaměstnavatele pro nového a navíc – byl jsem zodpovědný za všechno suplování po celý čas.

Následovalo pár týdnů lékařských prohlídek. Naštěstí bylo všechno v pořádku, ale žádný z těch doktorů mi nedal žádné potvrzení o prohlídce. V zahraničí nejsou akceptováni soukromí lékaři, vše musí být z veřejné nemocnice s potvrzeným výsledkem. Čili po příjezdu – celá procedura znovu – několikero skenu, krevní vzorky a tak dál. Co jsem se naučil? „Nikdy se nevzdávej. Za žádnou cenu!“ „Je taky nutné pracovat na svém vlastním růstu a ne se pořád obětovat pro druhé.“ „Jediná věc, kterou máš je ta, kterou sis udělal sám.“

Nedávno jsem spolupracoval se zdejšími odborníky a dnes je kniha na cestě. Posledních pár let píšu články, navštěvuji památky a potkávám nové lidi. Na to jsem doma v Brně neměl čas. Navíc jsem zjistil (...), kdo je můj přítel a kdo se tak jenom tváří... A cena? Roční plat na univerzitě – ale o tom to není. Těch deset let příprav a beznadějných situací... Jeden chytrý muž kdysi řekl, „Tři roky tvrdé práce – deset tisíc let štěstí.“ Těším se, až se vrátím a doufám, že již nikdo další již nebude muset procházet stejnou procedurou jako já. A navíc se těším, že uspěju při spolupráci na výzkumu v mém oboru, která dříve neexistovala.

Ing. Jana Nováková

... Naučila jsem se na profesionální úrovni dva jazyky, objevila nové kultury a pochopila, jak souvisejí s pracovním prostředím. Jsem podstatně otevřenější a adaptabilnější v nových situacích. Dnes podstatně více komunikuji a nedorozuměním předcházím. Díky své mezinárodní zkušenosti lépe znám sama sebe a zdokonaluji svou sebevěru i sebeúctu. Mohla jsem si vyzkoušet aktivity, k nimž bych se doma nedostala a když dnes řeším nějaký problém, dívám se na něj z různých úhlů... Stala jsem se dost jinou osobností, například jsem podstatně asertivnější. Nikdy bych ve svém věku nenašla práci s takovou zodpovědností, kdybych se před pár lety nevydala sama do Anglie a Ameriky. Naučila jsem se rozdělovat svůj život na

„období před a období po své zahraniční zkušenosti“. Nemůžete zůstat tou samou osobností, když žijete a pracujete v zahraničí. Je těžké slovy vyjádřit to, co cítím: pouze lidé s podobnou zkušeností mne mohou opravdu pochopit.

Ing. Helena Foltýnková – absolventka MU

Mít možnost studovat v zahraničí byla ta jediná „životní zkušenost“, kterou jsem v průběhu svých pěti let vysoké školy měla. A věřím, že to je právě ta, kterou si budu pamatovat a budu z ní čerpat i nadále. (...)

Studium v zahraničí je samozřejmě výzva. Jakmile však uděláte to rozhodnutí, to nejhorší je za vámi. To je to největší „ale“ na cestě. Ostatní už půjde o mnoho snáz. Je spousta důvodů proč jet – váš životopis začíná být pro zaměstnavatele zajímavější, zkusíte si žít samostatně v jiném prostředí, vylepšíte vaše jazykové schopnosti a potkáte spoustu lidí. Jak říkala jedna z mých starších nadřízených v DHL: „Život je o kontaktech“. Měla pravdu.

Odborné vzdělávání

Oblast odborného vzdělávání zahrnuje vědní, studijní i aplikační disciplíny, které se vyvíjejí v horizontálních i vertikálních rovinách příslušných oborů.

Horizontálně se rozvíjí na úrovni národního hospodářství jako celku, na úrovni patřičného odvětví národního hospodářství, na úrovni konkrétních podniků, které se zabývají daným oborem, případně i na úrovni jedinečného, např. stavebního či uměleckého, díla.

Vertikálně se profilují disciplíny pedagogické, odborné, disciplíny z oblasti řízení – řízení jako obecná disciplína, řízení lidí, řízení materiálů, řízení strojů, řízení nákladů, finanční řízení a různé integrující disciplíny. Absolventi odborných oborů bývají vyhledávanými odborníky v soukromé i veřejné sféře. Působí v různých pozicích a odborné vzdělání jim umožňuje velmi široké uplatnění v praxi, mnozí absolventi získávají i pracovní nabídky v zahraničí, což souvisí i s narůstajícím počtem zahraničních vlastníků podniků v České republice. Zvládnutí jednotlivých disciplín i schopnost obstát ve světě, vyžaduje vedle pedagogických, odborných i řídicích znalostí a dovedností bezesporu také osobnostní vlastnosti a zkušenosti, které se

při dlouhodobějším zahraničním pobytu rozvíjejí velmi intenzivně.

Závěr

V období narůstající globalizace pedagogové potřebují nejenom vědomosti, ale i dovednosti plynoucí z vlastních zahraničních zkušeností. Opravdu souhlasím s Ludkem, který řekl „Doporučil bych každému, aby si zahraniční stáž zažil. Osobně cítím, že moje obzory jsou mnohem širší, než kdykoliv předtím. Když se zeptáte mých studentů, kteří se právě ze zahraničí vrátili, jsou si vědomi celé řady nových dovedností, které se naučili a které si odnáší nejen do dalšího studia, ale i do budoucích profesí a do života obecně.“

Helena k tomu přidala: „Věřím, že ten, kdo tu hozenou rukavici zvedne, už je vítěz. Na cestě budou překážky, ale vy si vždy budete pamatovat to pozitivní. A co je horší – později už ta šance být nemusí. Budete mít svoje práce, rodiny, dluhy a odpovědnosti. Využijte té šance, kterou máte a jděte do toho! Je to vaší investicí do budoucnosti...“

Pevně věřím, že jednoho dne bude zahraniční zkušenost automatickou součástí vysokoškolského vzdělání. Schopnost překonávání překážek je jedním z nejdůležitějších předpokladů pedagoga. Doufám, že z této možnosti vykřesáme co nejvíce...

Zdroje

¹ Linkeschová, D. *Educating Leading Managing*. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2003. ISBN: 80-7302-052-1. s. 95 (překlad autorka)

² http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=339& (4. 9. 2010)

³ <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/table309.pdf> (7. 9. 2010)

⁴ <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/table109.pdf> (7. 9. 2010)

⁵ http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=60& (8. 9. 2010)

⁶ <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/studentin0809.pdf> (10. 9. 2010)

⁷ <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/studentout0809.pdf> (10. 9. 2010)

Kontakt

PhDr. Dana Linkeschová, CSc.

Vysoké Učení Technické, Brno - Fakulta Stavební

E-mail: linkeschova.d@fce.vutbr.cz

Mohou požadavky na kvalifikaci učitelů ovlivnit výsledky vyučovacího procesu?

Miloslav Rotport

Abstrakt: Příspěvek se zaměřuje na analýzu požadavků na kvalifikaci vzdělavatelů v odborném vzdělání tak, jak vyplývají z příslušné zákonné úpravy a také na Standard činností učitele, který byl diskutován v roce 2009. Současně se zabývá i dalšími faktory, které ovlivňují výsledky vzdělávací činnosti v odborném vzdělávání.

Klíčová slova: kvalifikace učitelů, příprava učitelů, vyučovací proces, standard činností učitele, odborné vzdělání.

Abstract: The paper is focused on qualifications of teachers in vocational education. The requirements for vocational education teacher qualifications are analysed according to appropriate laws and the Standard of teacher activities, which was discussed in 2009. Additional factors influencing results of educational activities in vocational education are mentioned as well.

Keywords: teacher qualification, teacher education, teaching process, standard of teacher activities, professional education.

Jak jsou vymezeny požadavky na kvalifikaci?

Chceme-li si odpovědět na otázku, zda mohou v současné době vymezené požadavky na kvalifikaci učitele ovlivnit výsledky vyučovacího procesu v odborných předmětech na středních odborných školách, musíme se podívat nejprve, kde a jak jsou tyto požadavky vymezeny. Přitom je třeba vzít v úvahu nejen současně platnou právní úpravu, ale také všechny dostupné pokusy o upřesnění těchto požadavků.

Začneme závaznou právní úpravou, která tyto požadavky vymezuje. Touto právní normou je Zákon č. 563/2004 – O pedagogických pracovnících (ve znění z 1. 7. 2010). Tento zákon je zatím nejvyšší závaznou normou, která se zabývá vymezením jednotlivých kategorií pedagogických pracovníků a také stanovením požadavků na výkon jejich profese. Protože tento zákon řeší problematiku pedagogických pracovníků na různých typech škol, omezím se ve svém příspěvku pouze na kategorii učitelů odborných předmětů na středních školách. Jsem si vědom, že jde o určité zúžení problematiky vzhledem k tématu dnešního workshopu, ale toto zúžení považuji za nutné. Není podle mého názoru možné se v tomto omezeném rozsahu zabývat ani všemi kategoriemi pedagogických pracovníků, s nimiž se setkáme na úrovni středního školství. O jiných úrovních škol ani nemluví.

Požadavky na kvalifikaci učitelů odborných předmětů najdeme v §9 tohoto zákona. Odstavec 2 tohoto § uvádí: (2) *Učitel odborných předmětů střední školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu*

a) *v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů odborných předmětů střední školy, nebo*
b) *studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného odborného předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studij-*

*ním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 (dále jen „studium pedagogiky“).*¹

Již z tohoto vymezení vyplývá, že takto definované požadavky na kvalifikaci jsou příliš obecné a nezajistí srovnatelnou úroveň získané kvalifikace. Zároveň z něj vyplývá i to, že podstatná část vyučujících odborných předmětů na středních odborných školách zřejmě nebude prvotně připravována na vysokých školách pro práci učitele, ale půjde tou cestou, která je v zákoně uvedena pod bodem b. Tedy vedle své základní vysokoškolské přípravy zaměřené na výkon určitého povolání si rozšíří svou kvalifikaci získáním učitelské kvalifikace některou z forem dalšího vzdělávání. Z toho vyplývá, že bychom měli upřesnění požadavků na kvalifikaci hledat v příslušné vyhlášce, kterou je v našem případě Vyhláška č. 317/2005 – O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků (ve znění dalších vyhlášek).

Při studiu této vyhlášky dojdeme ovšem k závěru, že se při vymezování požadavků na kvalifikaci učitelů odborných předmětů nedostaneme příliš dále. V § 1 této vyhlášky jsou uvedeny základní druhy tohoto vzdělávání. Nás bude zajímat Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů. To je upřesněno ve dvou následujících paragrafech jednak jako Studium v oblasti pedagogických věd (které by mělo být realizováno v rámci celoživotního vzdělávání na vysokých školách v rozsahu minimálně 250 hodin), jednak jako Studium pedagogiky². Toto studium není blíže specifikováno, ale jeho minimální rozsah vyplývá z již uváděného §22 Zákona o pedagogických pracovnících. Zde je uvedeno, že toto vzdělávání se realizuje v akreditovaných programech uskutečňovaných zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v rozsahu minimálně 120 hodin.

Z tohoto upřesnění požadavků vyplývá, že kvalifikaci může budoucí (nebo již působící) učitel získat různým způsobem a v různém rozsahu. Nechci se zabývat tím, zda je nebo není dobré, že existují tyto různé cesty k získání učitelství kvalifikace. Je ale jasné, že tento různý rozsah se musí projevit i v obsahu tohoto vzdělání a tedy i v kvalitě přípravy učitele. Navíc je třeba si v této souvislosti uvědomit, že sice všechny tyto uváděné cesty jsou akreditovány příslušnou akreditační komisí, ale ta neřeší otázky srovnatelného obsahu této přípravy.

Snaha o sjednocení a hlavně zpřesnění požadavků na kvalifikaci učitelů vedla k přípravě Standardu kvality profese učitele. Smyslem standardu bylo mj. získat popis žádoucích kompetencí a činností učitele ve zvolených ukazatelích. Standard by měl vystihnout úroveň kvality, jíž by měli dosahovat všichni učitelé. Takto vypracovaný standard by mohl mít význam i pro fakulty, které připravují učitele. Předpokládalo se, že tyto fakulty mj. získají oporu pro žádoucí proměnu učitelství vzdělávání. Dále se předpokládalo, že získají společná vodítka pro definování profilu absolventa v souladu s cíli vzdělávací politiky a budou tak moci popsat a získat podmínky, které jsou nezbytné pro odpovídající přípravu studentů učitelství.

Na přípravě standardu se v nedávné době pracovalo po dvou liniích. Jednu linii představovala komise zřízená MŠMT ČR. Původní představa MŠMT o zavedení počítala s tím, že první etapa proběhne v době od 16. 3. do 18. 5. 2009. Po této etapě následovala diskuse, jejíž výsledky byly vyhodnoceny a zahrnuty do druhé etapy v době od 1. 6. do 15. 7. 2009. Zveřejnění první dokončené verze se předpokládalo do konce října 2009³. Činnost pracovní skupiny byla ukončena v červenci 2009, ale žádný standard zveřejněn nebyl.

Druhá linie probíhala v rámci TTnetu, který se otázkami vypracování Standardu učitele odborných předmětů zabýval na několika svých konferencích v letech 2007-2008. Tyto diskuse dospěly k závěru, že vypracování takového standardu by bylo potřebné a užitečné pro všechny zúčastněné. Výsledkem jednání bylo konstatování, že není možné vypracovat obecný standard kvality práce učitele pro všechny učitele na všech stupních škol. Má-li takovýto standard pomoci nejen při hodnocení práce učitelů, ale zejména při zkvalitňování učitelství přípravy, musí respektovat specifika jednotlivých kategorií učitelů. Je tedy potřebné samostatně zpracovat mj. Standard učitele odborných předmětů pro střední školy. Tento názor se projevil i ve stanovisku NÚOV k přípravě standardu, které bylo zasláno ministerské komisi.⁴

Z dosavadního rozboru požadavků na kvalifikaci učitelů odborných předmětů vyplývá, že v současné době jsou formulovány velmi obecně a ze samotné formulace nelze jednoznačně odvodit, jaký vliv mají tyto požadavky jako takové na kvalitu odborného vzdělání.

Jak jsou realizovány v přípravě vzdělavatelů?

Jestliže příslušné předpisy formulují požadavky na kvalifikaci učitelů odborných předmětů velmi obecně, záleží na příslušných vzdělavatelích, jak budou vytvářet obsah přípravy učitelů. V souladu s platnou právní úpravou je příprava učitelů zajišťována těmito formami:

- Magisterské studijní programy připravující učitele odborných předmětů,
- DPS jako bakalářské studijní programy,
- DPS akreditované jako celoživotní vzdělávání,
- Studium pedagogiky pro učitele podle §22.

Není účelem tohoto příspěvku zde podrobně rozebírat jednotlivé formy této přípravy. Jenom stručně bych se k nim chtěl vyjádřit. Magisterské studijní programy zaměřené na přípravu učitelů odborných předmětů v základní přípravě prezenčním studiem není příliš rozšířeno. Jako příklad bych mohl uvést obor Učitelství odborných předmětů ekonomických na Vysoké škole ekonomické. Výhodou této formy přípravy je větší možnost přizpůsobit i věcnou část odborné přípravy potřebám učitelství profese. Ekonom pro hospodářskou praxi má do určité míry trochu jinak orientovanou ekonomickou přípravu než budoucí učitel. Rozdíl je do určité míry jak v hloubce, tak zejména v šíři získaných ekonomických poznatků.

Řada odborných vysokých škol realizuje DPS jako bakalářské studijní programy, které nabízí jak svým absolventům, tak i svým studentům již v průběhu jejich odborného magisterského studia. Tuto formu mohou nabízet (a také nabízejí) i pedagogické fakulty. Zde může být rozdíl v míře propojení oborových a předmětových didaktik s vlastní věcnou přípravou.

Další formou, která má dostatek prostoru pro kvalitní přípravu učitelů, je DPS akreditované jako celoživotní vzdělávání. Protože jde převážně o placenou formu vzdělávání, lze předpokládat, že se do tohoto vzdělávání hlásí zájemci, kteří mají dostatečnou motivaci ke studiu a ve většině případů již mají vlastní zkušenosti z učitelství profese. Zárukou kvality může být to, že se jedná o akreditované studium, takže akreditační komise má možnost posoudit potřebný rozsah pedagogické, psychologické a didaktické složky této přípravy.

Studium pedagogiky podle § 22 Zákona o pedagogických pracovnících považují za doplňkovou formu přípravy, která by měla umožnit získání pedagogické kvalifikace učitelům s delší pedagogickou praxí.

V takovém případě mohou vlastní zkušenosti uchazečů nahradit omezený prostor pro tuto formu přípravy.

Obecně lze říci, že všechny tyto formy přípravy zajišťují (v souladu s platnou právní úpravou) odpovídající formální kvalifikaci učitelů. Nelze už ale posoudit, zda učitelé skutečně ve všech případech získávají odpovídající kvalifikaci reálnou. To ovlivňuje řada faktorů, které nejsou současnou právní úpravou zabezpečeny. Otázkou totiž zůstává, na co se v přípravě učitelů odborných předmětů zaměřit. A tady již zdaleka nepanuje jednotná názorů. Jedním z problémů, kterým je třeba se zabývat, protože ovlivňuje úroveň reálné kvalifikace učitelů, je odpovídající podíl a náplň didaktické složky této přípravy. Nechci tady podrobně rozebírat to, zda je či není postačující, když v náplni přípravy bude pouze oborová didaktika dokonce v pojetí oborové didaktiky odborných předmětů (bez bližší specifikace). Svůj názor jsem už uvedl v jednom ze svých příspěvků na jedné z minulých konferencí TTnetu.⁵

Význam oborových a předmětových didaktik v souvislosti s výukou podle RVP a ŠVP v současné době výrazně vzrůstá. Vyučující nemají k dispozici jednoznačně předepsanou soustavu učiva, ale musí ji konkretizovat. Z toho důvodu je velmi důležité na takovou činnost učitele připravit. Takovou přípravu nezajistí oborová didaktika zaměřená na všechny odborné předměty. Nemůžeme spoléhat ani na to, že učitelé využijí poznatky, které získaly v odborných předmětech daného oboru (ekonomických, zemědělských, technických apod.). Tuto reálnou kvalifikaci mohou učitelé získat pouze prostřednictvím vhodně vybraných předmětových didaktik. Podrobněji jsem se těmto otázkám věnoval v jiném svém příspěvku na konferenci TTnetu.⁶

Vymezení požadavků na kvalitu odborného vzdělání

Máme-li posuzovat vliv kvalifikace učitelů na výsledky vzdělávacího procesu v odborných předmětech na středních školách, musíme vzít v úvahu i změněné požadavky na kvalitu odborného vzdělání. Tato změna v požadavcích pochopitelně může ovlivnit i úspěšnost působení zkušených učitelů. V čem hledat tyto změny v požadavcích na kvalitu odborného vzdělání? Prvním zdrojem jsou rámcové vzdělávací programy, které mj. uvádí, že *Učivo není cílem vzdělávání, ale prostředkem k dosažení požadovaných výstupů*⁷. To je jenom jedna ze změn v pojetí učiva odborných předmětů, která bude přístup učitelů a také úspěšnost jejich působení ovlivňovat. Základem nového přístupu je zaměření celého vyučovacího procesu na to, aby si žáci osvojili potřebné klíčové i odborné kompetence. Je však třeba se zaměřit na propojení klíčových kompetencí s kompetencemi

oborovými a na rozvoj myšlení žáků. Není cílem tohoto příspěvku zabývat se všemi změnami ve vymezení kvality odborného vzdělání. Spíše mi šlo o to upozornit, že i tento faktor je třeba brát v úvahu při posuzování úspěšnosti práce učitelů odborných předmětů.

Další faktory ovlivňující kvalitu odborného vzdělání

Jenom pro úplnost bych se chtěl zmínit ještě o dvou faktorech, které ovlivňují spíše nepříznivě výsledky práce učitelů odborných předmětů. Jedním z nich je i výběr žáků, kteří na střední odborné školy přicházejí. Tady došlo podle mého názoru v poslední době ke zhoršení. Je to dáno jednak snížením počtu žáků, kteří opouštějí základní školu, jednak poměrně velkým počtem žáků, kteří přecházejí ze základní školy na víceletá gymnázia. Pokud střední odborné školy nechtějí výrazně snižovat počet svých žáků (což vzhledem k systému financování nechtějí), nutně musí přijímat i žáky, kteří by se v minulosti na střední odbornou školu nedostali a možná by se tam ani nehlásili. Nechce-li škola snížit svoji úroveň, musí vyučující vynaložit větší úsilí a hledat i další metody, aby si žáci požadované učivo osvojili.

Druhým faktorem, který ztíží práci učitelů odborných předmětů, je paradoxně státní maturita. Její pojetí (jednotné pro všechny typy škol) stírá rozdíly mezi všeobecně vzdělávací a odbornou školou. Úspěšnost u státní maturity (která je zaměřena na všeobecné vzdělání) je předpokladem úspěšnosti celé školy. Její úroveň je do určité míry podle výsledků státní maturity hodnocena. Nechci vůbec snižovat význam všeobecného vzdělání pro absolventy středních škol. Nemělo by to být ale na úkor vzdělání odborného. Vliv státní maturity se bude podle mého názoru projevovat zejména v nabídce povinně volitelných předmětů, které bude řada škol využívat pro vytvoření většího prostoru na přípravu ke státní maturitě a jen v omezené míře k prohlubování odborného vzdělání. Před vyučujícím odborných předmětů tak vyvstane nový úkol – připravit žáky na odpovídající odborné úrovni v kratším čase. Osobně se domnívám, že ani zvyšováním kvality učitelské přípravy se nám nepodaří nepříznivý vliv obou těchto faktorů eliminovat.

Závěr

Kdybych měl shrnout odpověď na otázku v názvu svého příspěvku, mohl bych konstatovat asi toto: Současné požadavky na kvalifikaci učitelů odborných předmětů zajišťují získání formální kvalifikace, ale automaticky nemohou zajistit potřebnou úroveň kvalifikace reálné. Ta záleží do značné míry na tom, jak tyto požadavky bude naplňovat konkrétní instituce připravující učitele odborných předmětů. Způsob vymezení požadavků neumožňuje automaticky zabezpečení srovná-

telné kvality přípravy učitelů. Navíc je třeba vzít v úvahu, že jsou tady i určité faktory, které působí opačným směrem. Výsledkem pak bude v řadě případů to, že přes snahu o zkvalitnění přípravy učitelů odborných předmětů nebudou výsledky jejich pedagogického působení ve výuce odborných předmětů lepší. A to jsem ve svých úvahách zcela ponechal stranou význam předpokladů uchazečů o učitelské povolání. Jistě není pochyb o tom, že kvalita práce učitele i na těchto předpokladech závisí.

Ve svém příspěvku jsem si nekladl za cíl najít řešení této situace. Chtěl jsem pouze upozornit na složitost vztahu mezi vymezením požadavků na kvalitu práce učitele odborných předmětů a výsledkem jeho působení ve výuce na střední odborné škole.

Zcela na závěr bych chtěl uvést, že příspěvek vyjadřuje můj osobní názor na rozebírané problémy, který nemusí být vždy plně v souladu s názory mého pracoviště.

Odkazy pod čarou

¹ ZÁKON č. 563/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, [cit. 2012-04-03]. Dostupné z

<http://www.msmt.cz/dokumenty/platne-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1>

² VYHLÁŠKA č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků [cit. 2012-04-03]. Dostupné z

<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-317-2005-sb-1>

³ Podrobnosti o přípravě standardu včetně vyhodnocení příspěvků z diskuse je uvedeno na stránkách MŠMT ČR [cit. 2012-04-03]. Dostupné na <http://www.msmt.cz/standarducitele>

⁴ Stanovisko Národního ústavu odborného vzdělávání k návrhu profesního standardu kvality učitele zpracovaného pracovní skupinou MŠMT [cit. 2012-04-03]. Dostupné z

<http://www.msmt.cz/standarducitele/diskusni-prispevky-v-samostatnych-souborech>

⁵ Rotport, M.: Předmětové didaktiky a školní vzdělávací programy. In: Sborník příspěvků z 8. konference partnerství TTnet ČR „Co je nového v oblasti didaktik odborných předmětů a odborného výcviku?“, Praha : NÚOV 2009, ISBN 978-80-87063-25-5 (str. 21-24)

⁶ Rotport, M.: Didaktická složka standardu učitele odborných předmětů. In: Sborník příspěvků ze 4. a 5. konference partnerství TTnet ČR „Příprava kvalifikačního standardu pro učitele odborných předmětů a odborného výcviku“, Praha : NÚOV 2008, ISBN 978-80-87063-12-5 (str. 12-14)

⁷ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63-41-M/02 Obchodní akademie, Vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 28. 6. 2007, č. j. 12 698/2007-23. [cit. 2010-11-10] Dostupné z:

<http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%206341M02%20Obchodni%20akademie.pdf>

Další použitá literatura

Čiháková, H, Stretti, M., (red.). TTnet – partnerská síť vzdělavatelů v odborném vzdělávání. Praha : NÚOV 2009, ISBN 978-80-87063-24-8

Kontakt

Doc. Ing. Miloslav Rotport, CSc.,

zástupce vedoucího Katedry mezinárodního obchodu,
Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., tel. 602778421,
E-mail: MRotport@seznam.cz, rotport@mup.cz.

Příprava učitelů pro realizaci požadavků RVP na středních odborných školách

Berta Rychlíková

Abstrakt: Příspěvek se týká přípravy učitelů odborných předmětů na Ostravské univerzitě a zkušeností s realizací dělené výuky 3+2 po roce 2000.

Klíčová slova: kvalifikace učitelů, příprava učitelů, učitel odborných předmětů, rámcové vzdělávací programy.

Abstract: The paper is focused on qualifications of teachers in vocational education. The requirements for vocational education teacher qualifications are analysed according to appropriate laws and the Standard of teacher activities, which was discussed in 2009. Additional factors influencing results of educational activities in vocational education are mentioned as well.

Keywords: teacher qualification, teacher education, teacher of vocational subjects, framework educational programmes.

V současné době jsou realizovány rámcové vzdělávací programy (RVP) již na všech typech středních odborných škol v podobě rozpracovaných školních vzdělávacích programů. Můžeme konstatovat, že již začíná další etapa, kdy po prvních zkušenostech s realizací školních vzdělávacích programů (ŠVP), školy hledají možnosti, jak je upravit a modernizovat a tak dále výuku zkvalitnit.

Na katedře technické a pracovní výchovy Pedagogické fakulty Ostravské univerzity s tím máme dvojí zkušenost. Jednak již léta připravujeme učitele odborných předmětů v kombinovaném studiu, jednak jsme v posledních třech letech fungovali jako Regionální konzultační centrum pro Moravskoslezský kraj a tím se náš kontakt s učiteli a školami ještě prohloubil, více jsme poznali problémy realizace RVP a tvorby ŠVP a regionálního odborného školství.

Již od 70. let minulého století si na Pedagogické fakultě v Ostravě učitelé středních odborných učilišť doplňovali kvalifikaci v čtyřletém dálkovém studiu formou odpovídající dnešnímu dlouhému magisterskému typu. Po roce 1989 šlo již o kombinované nedělené magisterské studium.

Od roku 2000 učitele připravujeme ve dvoustupňovém kombinovaném studiu jako jedni z prvních, kde tento typ studia byl uplatněn. Jde tříleté kombinované bakalářské studium a navazující dvouleté studium magisterské. Je určeno hlavně pro učitele – absolventy středních odborných škol, kteří mají možnost si dále rozšířit kvalifikaci. Akreditační spis v roce 2000 byl přitom připravován ve dvou verzích – ta druhá bylo dlouhé pětileté magisterské studium, akreditováno bylo nakonec dvoustupňové studium. Nyní je bakalářské studium akreditováno v programu Specializace v pedagogice a magisterské navazující studium v programu Učitelství pro střední školy.

Čas ukázal, že pro kombinovaný typ studia učitelství odborných předmětů byla akreditace 3+2 výhodná. Učitelé středních odborných škol, kteří jsou našimi

hlavními klienty, a doplňují si vysokoškolské vzdělání pedagogického zaměření, získávají první – bakalářský – stupeň po třech letech studia a mohou se na SOU a SOŠ kvalifikovaně uplatnit dříve, zejména na místech učitelů praktického vyučování. V posledních letech, kdy se rozpracovávaly ŠVP, byly jejich bakalářské práce zaměřeny na konkrétní problematiku tvorby ŠVP jejich škol. Rychle se zorientovali v tomto směru a mnozí z nich působili již v době studia jako koordinátoři ŠVP na svých školách. Ti absolventi našeho bakalářského studia, kteří pokračovali v navazujícím magisterském stupni, vesměs dále rozvíjeli ve svých diplomových pracích problematiku svých škol, naučili se problémy a požadavky doby řešit s nadhledem a vědeckým přístupem.

Kvalita diplomových závěrečných prací v magisterském studiu po tom, co bylo studium rozděleno na dva stupně, výrazně stoupla. Přímý vztah našich posluchačů s praxí je přínosem i pro vysokoškolské učitele, kteří se na jejich přípravě podílejí. Toto navazující magisterské studium je otevřené také pro omezený počet absolventů jiných vysokých škol, velkou většinu studentů ale tvoří absolventi bakalářského studia učitelství odborných předmětů, kteří uspěli u přijímacích testů a studovali s výborným prospěchem. Právě motivace dostat se do magisterského stupně, kde je počet posluchačů každoročně výrazně nižší než ve studiu bakalářském, vede studenty bakalářského studia k velmi zodpovědnému přístupu ke studiu. Vztah těchto studentů ke studiu a spolupráce s učiteli fakulty je v porovnání se studenty prezenčního studia mnohem zodpovědnější a kolegiálnější, i proto tam rádi učíme. Někteří z našich bakalářů se strojařským zaměřením pokračují úspěšně také v magisterském stupni na VŠB-TU v inženýrském studiu.

Pokud se týká obsahu vzdělávání v oboru učitelství odborných předmětů, jde o vyvážený vztah mezi složkou pedagogickou, didaktickou odbornou. Přehled vyučovaných předmětů pro zaměření UOP – strojíren-

ství je přiložen. V obdobném rozsahu se realizuje také učitelství odborných předmětů se zaměřením na obchod a služby, kde kromě hlavních pedagogicky a psychologicky zaměřených předmětů jsou zařazeny související předměty ekonomického směru. Na výuce odborných předmětů se podílejí kromě učitelů pedagogické fakulty i učitelé ostatních vysokých škol z Ostravy, zejména VŠB-TU.

Výuku průběžně doplňujeme a inovujeme v rámci platné akreditace. Cílem je, aby studenti a absolventi do praxe přinášeli nové směry a poznatky z výuky a součas-

ně, aby byli sami schopni výuku inovovat v rámci úprav ŠVP na středních odborných školách. Příklad aktualizace byl součástí prezentace k tomuto referátu a je uveden na stránkách workshopu <http://www.nuov.cz/ttnet/duben2012>.

Kontakt

Doc. Ing. Berta Rychlíková, CSc.,

Katedra technické a pracovní výchovy, Pedagogická fakulta OU v Ostravě, Československá 16.

E-mail: berta.rychlikova@osu.cz, tel. 597092610

Učitelství odborných předmětů – specializace strojírenství

Bakalářské kombinované studium UOP – strojírenství kreditní limit minimálně 180, 3 roky			Magisterské kombinované studium, kreditní limit minimálně 120, 2 roky		
Předměty	kredity	rozsah*	Předměty	kredity	rozsah*
Verbální komunikace	2	4	Databázové a informační systémy	4	8
Matematika I	5	16	Materiály	5	12
Obecná pedagogika I	4	16	Teorie pružnosti a pevnosti	5	12
Obecná psychologie pro UOP	4	8	Termomechanika	5	12
Biologie dorostu a školní hygiena	4	8	Pedagogický výzkum	6	12
Fyzika	3	8	Psychologické problémy školní praxe	4	6
Technické kreslení	3	8	Svařování	5	12
Matematika 2	3	8	Tváření	5	12
Obecná pedagogika	5	8	Sociologie	6	16
Vývojová psychologie	4	8	Psychologické strategie jednání s žákem	3	4
Fyzika 2	4	8	Didaktika střední školy	6	16
Materiály 1	5	8	Didaktika odborných předmětů	4	8
Statika	5	16	Základy ekonomie	5	12
Základy elektrotechniky	3	8	Elektrotechnika	4	12
Sociální psychologie pro UOP	4	8	Environmentální aspekty technologií	5	12
Části strojů	7	16	Povrchové úpravy	4	8
Materiály 2	5	8	Statistika	4	8
Technická grafika	5	12	Řízení výchovy a vzdělávání	4	8
Strojírenská technologie I	5	12	Automatizace	5	8
Sociální pedagogika	5	16	Pedagogická a odborná praxe – teorie	1	4**
Pedagogická psychologie	4	8	Tepelné zpracování kovů	5	12
Dílenská praktika	4	8	Elektronika	4	8
Elektrotechnika	9	24	<i>Volitelné předměty:</i>		
Pružnost a pevnost	7	16	Matematická analýza	6	16
Obecná didaktika	8	24	Konstrukční cvičení I	5	12
Hydro- a termo-mechanika	3	8	Konstrukční cvičení I	3	8
Pedagogická praxe – teorie	6	4**			
Strojírenská technologie 2	5	16			
Speciální pedagogika	4	8			
Vzdělávací technologie	4	8			
Didaktika odborných předmětů	4	8			
Elektronika	6	8			
Stroje a zařízení	5	8			
<i>Povinně volitelné předměty:</i>					
Technická chemie	4	8			
Základy výpočetní techniky	3	8			
Bezpečnost a ochrana zdraví	4	8			
Metodika výukové činnosti	2	4			
Kontrola a měření	4	8			
SZZ: Psychologie, Pedagogika, Strojírenství s didaktikou			SZZ: Pedagogika a psychologie, Strojírenství s didaktikou		
*rozsah prezenční výuky **praxe: 10 kreditů, 40 hodin			*rozsah prezenční výuky **praxe: 8 kreditů, 20 hodin		